

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ

*Коваль І. С. кандидат педагогічних наук
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

Аналіз психолого-педагогічної літератури й узагальнення результатів власних досліджень дає підстави розглядати процес формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах як поетапний процес, кожна стадія якого спрямовується на вирішення конкретних завдань [1, 2]. В цьому контексті, нами розроблено методику, яка включає дев'ять інтерактивних занять [3], проведення яких, включає в себе чотири етапи, а саме: усвідомлення, пізнання, інтеріоризація та активність. Розглянемо їх детальніше.

Першим є етап усвідомлення, який формує мотиваційно-ціннісний компонент професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах й забезпечується першим заняттям «Професійна готовність як активодіючий стан» розробленої методики [3]. На цьому етапі в майбутніх рятувальників формується чітке уявлення про їхню професійну готовність, розвивається мотивація до вдосконалення професійних знань, вмінь та особистісних якостей фахівців цивільного захисту. Основним педагогічним завданням етапу є осмислення життєвих цінностей і пріоритетів і залучення їх до спостереження за власною професійною готовністю у процесі фахової підготовки. На етапі усвідомлення відбувається формування образу фахівця цивільного захисту професійно готового до діяльності в екстремальних умовах, а спостереження й самооцінювання якостей професійної готовності допомагає визначити напрями власного саморозвитку [4].

Другим етапом методики формування професійної готовності є етап пізнання, на якому формується особистісно-комунікативний компонент. Його мета – надання та засвоєння інформації про внутрішній світ особистості рятувальника, особливості його діяльності в екстремальних умовах, якості та компетентності майбутнього фахівця, розвиток потреби до самовдосконалення, тобто накопичення досвіду взаємодії, відповідальності, цілеспрямованості, комунікативності, впевненості. Цей етап забезпечується з другого по п'яте заняттями методики, а саме: «Впевненість як крок до успіху», «Комунікація як шлях пізнання оточуючих та самого себе», «Відповідальність як запорука допомоги», «Успіх – бажання до досконалості» [3]. Урахування професійних навичок та особистісних якостей рятувальників, набутих під час цих занять, підвищує їхній інтерес до професійної діяльності, й водночас дозволяє набути практичних навичок, які є необхідними для діяльності в екстремальних умовах, тобто роботи, що протікає в умовах постійного соціального контролю [4].

Третій етап методики формування професійної готовності передбачає вдосконалення когнітивно-інтелектуального компоненту. Цей етап ми назвали етапом інтеріоризації, оскільки він забезпечує формування розумових дій і внутрішнього плану свідомості, оперування образами минулого й створення образів майбутнього, набуття знань, вмінь та навичок саморегуляції,

самоконтролю й аутогенного тренування. На етапі інтеріоризації, майбутні рятувальники опановують методи зняття нервового напруження й психологічного розвантаження, шляхом повторення спеціальних оптимістично-мобілізуєчих формул. Під час навчання для фахівців цивільного захисту створюються штучні умови ризику, які сприяють розвитку професійної готовності. Після перебування в навчально-екстремальних ситуаціях, рятувальники мають змогу оцінити вплив негативних чинників на особистість та апробувати методики аутотренінгу [4]. Цей етап забезпечується шостим «Психофізіологічна саморегуляція» та сьомим «Антистресове відновлення» заняттями [3].

Завершальним етапом методики формування професійної готовності є етап активності. Цей етап охопив восьме «Моя майбутня професійна діяльність» та дев'яте «Підсумки спільної діяльності» заняття [3], під час яких формується нормативно-операційний компонент професійної готовності майбутніх рятувальників. Етап активності має на меті застосування набутого досвіду в усталених ситуаціях і ситуаціях невизначеності та вирізняється особливою складністю, оскільки фахівці цивільного захисту виконують реальні професійні функції, де вони вчаться аналізувати й коригувати власну поведінку в екстремальних умовах, знаходити та виправляти допущені помилки, оцінювати власний потенціал, що сприяє прагненню до професійного самовдосконалення [4].

Отже, формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах доцільно реалізовувати за такими етапами: усвідомлення, пізнання, інтеріоризація та активність. Реалізація цих етапів підвищить рівень готовності випускників галузі безпеки людини до безпомилкового виконання професійних завдань в умовах ризику.

Література:

1. Коваль І. С. Професійно-психологічна підготовка майбутніх рятувальників ДСНС України / І. С. Коваль // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2015. – Вип. 29. – С. 178–183.
2. Коваль І. С. Теоретичні аспекти психологічної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах / І. С. Коваль // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2014. – № 5. – С. 184–191.
3. Коваль І. С. Тренінг психологічної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : посібник / І. С. Коваль. – Львів : ЛДУ БЖД, 2016. – 160 с.
4. Коваль І. С. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Коваль Ігор Святославович. – Львів, 2017. – 294 с.

Коваль Ігор Святославович – заступник начальника відділу виховної, соціально-гуманітарної роботи та психологічного забезпечення Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук.